

**OLJE PODVRZE
LATINSKO
AMERIKO**Ameriški imperializem si je po-
zelel olja latinske Amerike.

Washington. — (FP) — Dve najvažnejši vprašanji v zunanji politiki Združenih držav sta odnošaji teh z Veliko Britanijo in pa z Latinsko Ameriko. Bolj važno vprašanje je seveda zadnje vprašanje zvezne zunanje politike v odnošaji z našimi južnimi sosedi. To vključuje temu, da sta si še precej stali nasproti na ženevski konferenci Severna Amerika in Velika Britanija radi njih imperialističnih stremiljenj. Anglija je seveda zgubila na vplivu s svojim imperializmom, ker Amerika ima več denarja, je bolj bogata. Radi tega pa je tudi vprašanje odnošajev v pogledu imperialističnih stremiljenj z Anglijo laglje kot pa ono z latinskimi sosedi.

Ameriški imperializem si je zaželel olja latinske Amerike. To je tisto važno vprašanje, ki dela ameriškim imperialistom skrbi bolj kot ženevska konferenca, ko hoče Britanija imeti premoč in gospodarstvo morja. Odbor Federal Oil Conservation je urgiral državni department, da se da odboru polno moč, da zaseže oljna polja v Mehiki in Južni Ameriki. V tem pogledu je omenjeni odbor izjavil sledeče:

"Oljna polja v Mehiki in Južni Ameriki so zelo bogata in dajejo veliko olja in poleg tega da je še v zemlji velike zaloge olja, ki še ni odkrito, a je geološko dokazano, da se nahajajo velika jezera olja v omejenih krajih. Naše kompanije bi si morale prisvojiti ta polja, jih raziskati, kajti to je zelo važno, ne samo za našo bodočo zalogo olja, ampak je bolj važno to, da ostane ta bogata zaloga olja v rokah naših državljanov."

Naravno je, da latinske države, ki producirajo olje — Mehika, Kolumbija, Venezuela — so si takoj tolmäčile to poročilo kot da pomeni, da bi morale ameriške družbe monopolizirati oljna polja v latinski Ameriki ter da bi pognali Brite iz Južne Amerike, ki si istotako osvajajo ta polja. To je tista fraza, v kateri naglašala Federalni odbor za konzervacijo olja, "da ostane ta bogata zaloga olja v rokah naših državljanov." Toda naši sosedej onstran reke Rio Grande so pač drugega mnenja. Oni bodo pazili na to, da ostane oljna zaloga v rokah njih državljanov in njih vlad, mesto da bi postalo olje last velikih ameriških korporacij.

Federalni odbor za konzervacijo olja je seveda popolnoma prezrl dejstvo, da je olje naravni zaklad ter radi tega pripada vsem prebivalcem, je splošna last za prosep javnosti in ne le par ljudi, akoravno so omejene države v latinski Ameriki še agrikulturne države in sedaj še ne potrebujejo olja v velikih množinah.

Glavni faktor ameriške diplomacije v Mehiki je olje. Olje dela skrbi vsem imperialistom. Vse velesile se trudijo, da bi si pridobile koncesije in tudi izključne pravice izrabljati oljne vrelce v tujih državah.

Na golem ženskem vratu ne sme biti križa!

Rim, 13. jul. — "Unita Cattolica", katoliški list v Florenci, je začel propagandno z odobravitvijo Vatikana, da nobena katoličanka ne sme nositi križa na golih prsih. List pravi: "Simbol darive in žalitve ne sme počivati na parfimiranem mesu, ki je simbol umazane zapeljivosti!"

**Standard Oil posodi
sovjetom 50 milijonov**Ameriški oljni trust je sklenil petletno pogodbo s sovjet-
sko vlado za izkoriščanje ruskih vrelcev.—Drugi
ameriški kapitalisti pripravljajo sto milijonov poso-
jila, da nadomestijo Angleže.

Berlin, 13. jul. — Včeraj je bilo naznanjeno, da sta Standard Oil Company in sovjetski sindikat nafte sklenila petletno pogodbo, na podlagi katere prevzame ameriški petrolejski trust monopol prodajanja ruskega petroleja in nafte. Sedanja prodajna kompanija, ki je sestojala iz angleških, nemških in francoskih tvrdk, je bila razpuščena. V zameno za bogato koncesijo se je Standard Oil zavezala dati sovjetski Rusiji \$50,000,000 do \$75,000,000 posojila.

Berlin, 13. jul. — Nekaj tednov že — od časa diplomatskega preloma med Veliko Britanijo in Unijo sovjetskih republik — je Berlin središče živahnih

tajnih in poltajnih konferenc med reprezentanti ameriških finančnih in industrijskih magnatov ter predstavniki ruskih sovjetov. Vse kaže, da hočejo ameriški kapitalisti dobro izkoristiti britsko-ruski prelom na veliko razočaranje in zelo angleških magnatov, ki so se dali potegniti od Baldwinove vlade, da bo ves svet sledil njej in prekinil stike z Moskvo.

Najnovejšo poročilo se glasi, da se vrše pogajanja glede ameriškega privatnega posojila sovjetom v vsoti do sto milijonov dolarjev. Sovjeti so podpisali pogodbo z ameriški kapitalisti za importiranje bombaža in drugega materiala, ki ga je Rusija doslej dobivala iz Anglije.

**Američani so sužnji,
pravi francoski avtor**J. H. Rosny je ob povratku iz A-
merike izjavil, da je kip Svo-
bode kolosalna komedija.

Pariz, 13. jul. — "Amerikanci so odpravili pred 60 leti zamorsko sužnost, danes pa so na potu v socialno sužnost belokočev. Američan ne more danes reči, da je gospodar svojega telesa."

Tako je rekel včeraj francoski pisatelj J. H. Rosny, ko se je povrnil iz Amerike, kjer je bil na obliki. Rosny je srdito ožigal prohibicijo in vso poplavo moralnega zakonodajstva v Združenih državah, o katerem pravi, da nima para v zgodovini človeštva. Rosny je že star.

"Amerikanci so po svojih zakonih prisiljeni biti kontrabantarji ali torbarji na ta ali oni način," je rekel avtor. "Kip Svobode v newyorški luki je veličanska komedija. V Ameriki je vse prepovedano in vse prelomljeno. Človek mora biti velik hilevec, pa gre. V hotel ne smeš iti z žensko, če ni tvoja žena, mati ali sestra. Reci, da ti je žena ali sestra — in vse je dobro; nihče te ne vpraša več po detajlih. Nedolžen poljub v parku je protipostaven. Spolni akt se smatra kot zločin. Ampak to ne moti Američanov, da ne bi brodili v spolnosti do vratu! Ostudna hinavščina, ki nima para in svedu, je objela vso deželo, ki zdaj gnije do mozga v hlinavstvu."

O prohibiciji je pa rekel:

"Boj med mokrimi in suhimi je tako brutalen, da nimam zanj besed. Suhači dobivajo svojo smešno moč od žensk. Ali pa Američani ne pijejo? Oh, pa še kako! Dokler me nihče ne vidi, nisem kriv! — je nova morala v Ameriki, ki jo je ustvarila prohibicija. To je življenje v Ameriki! To je dežela, ki ima milijone kontrabantarjev in torbarjev (poachers) v atmosferi, polni puritanizma, profesionalnih špijnov in amaterskih reformistov."

Končno je rekel: "Ob koncu 19. stoletja so bile anglosaške dežele najsvobodnejše na svetu, toda veter se je obrnil. Angleži so danes manj svobodni in Amerikanci so sužnji."

Otroška paraliza zadela dva dečka.

Chicago. — Včeraj je zadela otroška paraliza (infantile paralysis) dva dečka iz Evanstona, ki se nahajata v Rainerju, Minn na potovanju. Prizadeta sta brata Kalkurst, stara 14 in 15 let.

**Droželovskij obsojen
na smrt v Moskvi**Vohun in falzifikator sovjetskih
listin je na temelju obtožnice
tudi preprečil priznanje mo-
skovske vlade po Ameriki.

Moskva, 13. jul. — Senzačna sodna obravnava proti Sergiju Droželovskiju je bila včeraj končana. Droželovskij je bil obsojen na smrt.

Obsojenec je večinoma priznal vse, kar mu je očitala obtožnica glede ponarejanja sovjetskih uradnih papirjev, ki jih je potem prodajal raznim vladam v Evropi. Izpovedal je, da je bolgarska vlada kupila od njega pet dokumentov. Dalje je rekel, da je bolgarska vlada sama inscenirala znano razstrelbo v cerkvi sv. Nedelje v Sofiji samo zato, da je dobila pretvezo za uničenje revolucionarnega gibanja v Bolgariji.

Droželovskij je prodajal svoje falzifikate tudi v Ameriki. Tožitelj Katanjan je dejal včeraj v svojem zaključnem govoru pred sodiščem, da je Droželovskij kriv, da ni senator Borah v Washingtonu prodri s svojim predlogom za priznanje sovjetov po Združenih državah, ki je razširil po Ameriki ponarejena pisma iz Moskve glede načrtov komunistične propagande. Ta pisma so zaobrnila ameriški sentiment proti Rusiji.

**Tesla napoveduje poleto
z brezžično silo**Odlični jugoslovanski elektro-
tehnik je bil v torek star 71
let.

New York. — Nikola Tesla, znani jugoslovanski elektrotehnik in iznajditelj mnogih električnih naprav, ki že leta dela na praktični uporabi brezžične električne gonilne sile, je 12. julija obhajal svoj 71. rojstni dan. Pri tej priliki je rekel reporterjem, ki so ga prišli intervjuvat, da ni več daleč doba, ko bodo eroplani obkrožali svet in gonili jih bodo lahki električni motorji, ki bodo dobavljali brezžično gonilno silo iz zraka, kamor bo transmittirana iz generatorjev na tleh.

Stavkovno gibanje cestnoželeznih delavcev v New Yorku.

New York. — Nameščenci nadulčne in podulčne železnice v New Yorku so začeli nekaj govoriti o stavki. Gre za priznanje njihove organizacije.

**Kristan presenečen nad
uspehi naših delavcev**Številna udeležba na banketu v
torek zvečer. — Govor Kri-
stana in Henryja. Poziv na
shod danes zvečer.

Chicago. — V svojem kratkem govoru na banketu v torek zvečer je Anton Kristan izrazil veselo presenečenje nad vsem, kar vidi, da so ustvarili slovenski delavec v Ameriki. "Veseli me, ko vidim, da je ta lepa dvorana, moderno urejeno poslopje, tiskarna, uradi in vse, kar imate, produkt vašega vztrajnega in požrtvovalnega dela," je dejal med svojim govorom.

Predsednik omizja, s. Frank Zaitz, je pustil Antona Kristana čakati, da je zadnji dobil besedo, več prilike pa dal odbornikom S. N. P. J. izven Chicago in nekaterim drugim, da so povedali kako pametno. Vseh je bilo dvanajst pred Kristanom, trinajstega pa je predsedatelj izpustil, kar je šaljivi gost tako izrazil, da je lopnil po mestu, katero nas Amerikance najbolj boli, namreč po "numari" 13, kateri se dosledno izognemo, če le moremo. V vsem svojem kratkem govoru je Kristan povedal dokaj šaljivih, a medtem tudi marškaterego resno. Zlasti pa je priporočal, da bi slovenski delavci v Ameriki ostali vztrajni, da bi si velike dosežke uspehe obdržali in napredovali še bolj. Z ozirom na slovensko delavstvo v Evropi pa je dejal, da med nje prihaja več sloge in edinstva ter da stopnjevanje prihajajo do združitve, katera je tako nujno potrebna.

Zanimivo je bilo tudi to, kar je povedal tajnik stranke za Združene države s. Wm. Henry, ki je bil tudi kot gost na banketu. Njegov kratki govor je bil priznanje slovenskim delavcem, kakoršnih se malo čuje, in to je, da so med vsemi narodnostnimi federacijami, priključeni k socialistični stranki Amerike, Slovenci tisti, ki so najbolj zanesljivi in na katere stranka s trdnostjo lahko računa.

Dočim so drugi govorniki povedali v večji meri le kaj šaljivega, sta Jože Zavertnik, urednik Prosvete, in John Goršek, predsednik porotnega odbora S. N. P. J., govorila bolj kot agitatorja in stara borca za socialistične ideje. Vendar je občinstvo tudi njih poslušalo z istim zanimanjem, čeprav je bilo soparno in za govore neprijetno vreme.

Srbaki tamburaši kluba št. 20, ki so znani kot zbor "Crvena zvezda", so po banketu zabrenkali precej lepših plesnih komadov in v resnici se je razvila pravcata plesna veselica za mlajše, ki je trajala precej pozno v noč.

Pred zaključkom banketa je predsedatelj še priporočil navzočim, da bi prišli vsi na shod, ki se bo vršil danes, v četrtek ob osmih. Res, ako nas bo šlo v dvorano še dvakrat toliko kot nas je bilo na banketu, pa bomo napolnili dvorano, ki drži 450 ljudi.

Poskušaj flirtirati z ženo policaja.

Chicago. — Dječak čikaške univerze, 21letni Rudolph Guthrie, je snoči pričel flirtirati z ženo nekega policaja v Jackson parku, a je kmalu sprevidel, da žene policajev pač niso prikladne za tako avanturo. Mož in njegov kolega sta ga odpeljala v zapor, ko si je popravil svojo križčko kravatno in nazdravil mlado policajevno ženo s "Hello, honey" ter jo pričel nadlegovati.

NAKOČITE SI KNJIGO
"AMERIŠKI SLOVENC!"

**Potres v Palestini
ubil 1000 oseb**Katastrofa v "sveti deželi," kakršne že ni bilo stoletja, je
strašna. Cela mesta so v razvalinah. Krščanske
cerkve, turške mešeje in židovski templi porušeni.
Najhujši sunki so bili vzhodno od Jordana. Angle-
ški avijatikci rešili mnogo ljudi.

Kairo, Egipt, 13. jul. — Strašna potresna nesreča je v ponedeljek zadela Palestino in Transjordanijo. Najnovejša poročila se glase, da je najmanj tisoč ljudi izgubilo življenje.

V Maanu je bilo 300 ubitih, v Luudu 80, v Ramehu 72 in Amanu 36. Polovica Nablusa je v razvalinah in okrog 30 je mrtvih.

Natančna poročila so šele poslali angleški vojaški letalci, ki so takoj po katastrofi leteli preko dežele in si ogledali posledice. Letalci so tudi nosili zdravila, živila in vodo ter rešili mnogo ranjencev smrti. Število poškodovanih in drugače prizadetih znaša na tisoče.

Neki letalec, ki je potoval pre-

ko Transjordanije, je videl v hribih pri Ramehu ogromne razpoke v zemlji. V Amanu se je odcepil minaret od turške mešeje kakor bi ga odrezal z nožem. Takega potresa še ni imela Palestina že stoletja.

Jeruzalem, 13. jul. — Mesto Jeruzalem je danes podobno tarči najhujšega bombardiranja. Ni je hiše, da bi bila ostala nepoškodovana valed potresa. Ulice so polne ljudi, ki se ne upajo iti v svoja stanovanja. Mostovi so porušeni ali deloma tako razmarni, da niso varni.

Cerkev Božjega groba mora biti zaprta. Kupola na strehi je tako počena, da se lahko sesuje vsak čas. Židovska univerza je porušena.

**Ameriški letalci
potujejo domov**Byrd, Acosta, Noville, Balchen
in Chamberlin so na parniku;
Levin je ostal v Evropi.

Cherbourg, Francija, 13. jul. — Pet ameriških preoceanjskih letalcev, ki so dosegli rekorde z epohalnima poletoma iz New Yorka v Berlin in Pariz, je včeraj odpotovalo domov s parnikom "Leviathan." To so Byrd in njegova trojica ter Chamberlin. Byrd je vzel s seboj tudi polomljeno "Ameriko," ki je padla v morje, potem ko je krožila osem ur nad Francijo iskačjoč Pariza.

Z ameriški letalci je odpotovala v Ameriko tudi nemška avijatičarka Thea Rasche s svojim malim rdečim letalom. Pravi, da se bo v Ameriki trenirala za prekomorski polet in tam dobila potrebno letalo.

Edini Charles A. Levine, newyorški milijonar, ki je finančial polet v Nemčijo in sam spremljal Chamberlina na zračni poti, je ostal v Evropi. On se je zaklel, da ne gre nazaj s parnikom, pač pa hoče iti po zraku kot je šel tja. V to svrhu je najel francoskega avijatika Drouhina, ki bo pilotiral "Columbijo," katero je Chamberlin ostavil v Franciji. Ta špas ga bo stal \$150,000, a Levin pravi, da mu ni za denar.

**Peki izvojevali zmago
na vzhodu**

Stavka je trajala deset tednov.

New Haven, Conn. — Po desetih tednih boja so tukajšnji pekovski pomočniki, ki so organizirani v Bakery Workers Local 171, izvojevali zmago proti kompanijam, ki niso-hotele priznati unije. Sicer je priznala unijo dosedaj samo ena kompanija, a je ta ena glavnih kar jih je v mestu. Šlo se je za priznanje unije, osem ur dela na dan in \$5 vžajo mezo na teden. Vsi stavkockazi so takoj odkurili iz mesta, ko so izvedeli, da je unija priznana.

Poroka v avtu. — South Bend, Ind. — John F. Cantrell in Elizabeth Linkey sta se 12. t. m. poročila v avtu na cesti. Imela sta stotine gledalcev za priče.

Vročina spet ubila 6 oseb.

Chicago. — Dušeka vročina, ki je pritiskala v torek, je terjala šest človeških žrtev v Chicagu.

**Rusija vodi vojno olja
z Anglijo**Sovjetska vlada napredovala v
pridobivanju olja in njegovih
produktov.

London. — (FP) — Odkar je bila ustanovljena ruska oljna družba, ki je pod kontrolo sovjetske vlade, je Britanija izgubila velike trga za gorzolin in druge produkte olja. Bil je čas, si se pred letom ko je bila ta sovjetska oljna družba prisiljena prodati britskim oljnim družbam na debelo velike množine surovega olja, naker so britske kompanije rafinirale olje ter delale velike dobičke na račun ruske kompanije.

Toda britske kompanije in druge oljne družbe so tudi v Rusiji izgubile veliko ozemlja, ker je sovjetska vlada nacionalizirala polja in so tako prišla v roke ljudstvu.

Velika Britanija s svojimi oljnimi družbami si na vse načine prizadeva, da bi spravila sovjetske oljne družbe pod svojo kontrolo. To si je prizadevala na ta način, da je skušala spraviti iz trga sovjetske družbe. Toda ta imperialistična nakana se je popolnoma izjalovila, kajti sovjetska vlada proda vedno več olja; njen izvoz se je zvišal za 100%.

Farsa v ŽeneviJaponci zdaj pomagajo Ameri-
čanom.

Ženeva, 13. jul. — Deleгатje treh pomorskih velesil se še nategujejo glede zmanjšanja števil križark, a prišli niso nikamor. Japonci, ki se obilujejo zdaj okoli Angležev in zdaj okoli Američanov, so spet potegnili z zadnjimi in Angleži so v opasnosti, da izgube svoj načrt za veliko število križark. Drugače se pa imajo vsi dobro v Ženevi.

Pomilujte ubogo siroto!

Cleveland, O. — Mrs. Helen Long Grassell je v torek rekla pred sodiščem, da \$24,000 letno dajanje ni dovolj za ženo, ki "hoče zabavati in dostojno živeti." Po zadnjem sklepu sodišča ji njen bivši soprog plačuje mesečno \$1800, a zdaj ga toži za več.

Trojčki stari deset let.

Chicago. — Martha, Frances in John Prusinski, trojčki družine živčev na 3817 N. Lowell aveniji, se danes tukaj obhajali desetletnico svojega rojstva.

**STAVKOKAŠKI
ROVI OGRŌŽA-
JO RUDARJE**V West Virginiji je bilo lanake-
ga leta nakopanega veliko več
premoga kot leta 1925.

Pittsburgh. — (FP) — V West Virginiji, kjer vladajo pobojniki, šerifi in kjer so sodnijske prepovedi v veljavi, je bilo lanskega leta nakopanega velike množine mehkega premoga, veliko več kot v letu 1925. Državni department je objavil poročilo, ki pokazuje, da je bilo lanskega leta v westvirginskih premogorovih, ki obratujejo pod neunijsko lastvico, nakopanega premoga 144 milijonov ton, kar je 23 milijonov ton več kot leta 1925. V istem času je bilo v državi Pennsylvania, ki je vedno vodila v produkciji premoga v vsej zgodovini Amerike, pa ga je bilo nakopanega premoga 141 milijonov ton.

Iz westvirginskih unijskih premogorovov je prišlo manj kot 2% vsega nakopanega premoga. Ko je lanskega leta Palsley premogaraka družba zavržla jackaonvillsko pogodbo v aprilu, je ostala država več kot 98% neunijska.

Južna West Virginija je nakopala največ premoga, ker je najbližje morju, kamor so ga izvažali posebno v Anglijo ko je bil tam premogarski štrajk.

V West Virginiji imajo besedo Interesi Rockefellerja in drugih magnatov, ki imajo pod svojo kontrolo tudi sodišča, katera so izdajala sodnijske prepovedi, da so pobojniki kompanij prepalili in preganjali stavkarje. Tudi Henry Ford ima svoje premogorove v West Virginiji in tudi on je proti organiziranemu delavstvu.

**Nogavičarji oglašajo
unijeko delo**To oglaševanje je uspešno, da
delavcem več dela; njih unija
skrbi za pogoje, ki so v prid
delavcem.

Reading, Pa. — (FP) — William Smith, tajnik-blagajnik American Full Fashioned Hosiery Workers unije, je dejal, da je veliko ženskih delavskih organizacij prijavilo pomoč nogavičarim unijam delavcem s tem, da kupujejo njih izdelke.

Tradicionalne znamke na izdelkih, pravi Smith, niso praktične za to industrijo. Mesto tega pa on oglašja imena tvrdk, katere so podpisale pogodbo z unijami delavci, ki imajo v tovarni sanitarne naprave in plačajo višjo mezo.

Povprečna meza in sanitarne naprave v unijah delavskih nogavičarske industrije postavlja te delavce v dobro stanje.

Obednice v zraku.

New York. — Colonial Air Transportation kompanija, ki obratuje zrakoplovno črto Boston-New York, naznanja, da uvede s prihodnjim pondelkom obednice za pasazirje v svojih letalih. Na potu iz New Yorka v Boston bodo servirali zajtrk, nazaj grede pa kosilo. Jedila bodo pripravljena v hotelu in shranjena v letalu v termosadah. V vsaki kabini letala bo miza za pet obedovalcev.

Sedi na drogu že 12 dni.

Chicago. — Danes je preteklo 12 dni, odkar se je odločil Joe Powers, da v rekordno pokosi nekega Newyorčana, ki je sedel 14 dni na zastavnem drogu nekega neboščnika v New Yorku. Powers sedi na drogu Morrison hotela, ki je najvišja od semlje artilerija točka proti nebu.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
 LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopis se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta; Chicago in Cicero \$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta, in za inozemstvo \$9.00.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
 2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
 Organ of the Slovene National Benefit Society.
 Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oglepanju n. pr. (June 30-1927) poleg vsakega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

ZAKAJ NAJ SOVRAŽIMO SOCIALISTE?

Proč z njimi!

Pogosto slišimo klic "proč s socialisti." In množica ponavlja ta klic tjevendan, ne da bi vedela kdo in kaj so socialisti, ker jim je bil ta klic sugestiran od onih, ki izkoriščajo delavno ljudstvo, ki navdušeno ponavlja: "Proč s socialisti!"

Kajne če milijonarji in milijardarji v družbi ženski dvomilijevca značaja, zapravljajo milijone, za katere jim ni bilo potočiti ene znojne kaplje, in vsled tega razdirajo svoje družinsko življenje, dokler ne konča s katastrofo pred sodiščem ali kateri drug način, niso tega krivi socialisti.

Ako se ljudje napijejo alkoholnega strupa, ki se prav pridno prodaja najslabše vrste, odkar imamo prohibicijo, in zaradi tega podležejo strupu, niso tega krivi socialisti.

Ako javni uradniki prejema graft, mesto da spolnjujejo svoje uradniške dolžnosti in čuvajo ljudske koristi, niso tega krivi socialisti.

Danes najbolj kriče po morali ljudje, ki žive najbolj nemoralno. Visoke in bogate dame se zbirajo in predpisujejo ljudstvu, kako naj živi, kako se naj oblači, kaj je in kaj pije. Skandali, ki jih prinašajo dnevniki, pa govore, kako žive nekatere teh visokih in bogatih dam, ki se postavljajo za varuhinje ljudske morale. Skandali se ne vrše le po velikih ameriških mestih, ampak dogajajo se povsod, v velikih in malih mestih Azije, Evrope, Afrike, Avstralije in Amerike, v hišah, v katerih ni skrbi za vsakdanji kruh.

In, če hočemo izboljšati moralo, odpraviti skandale, ki pripovedujejo, da gotovi ljudje še žive v živalskih nižinah, tedaj mora človeška družba najprvo obvarovati lastnino delavnega ljudstva. Ako se to zgodi, tedaj ne bo treba nobenemu človeku živeti v bedi, v stiski, človeku, ki opravlja duševno ali ročno delo v korist človeške družbe. Pri sklepanju zakonov v zakonodajnih zborih se ne bo šopirila gola sebičnost, ne bo zijala lakomnost po zbiranju zakladov, o katerih je že Krist rekel, da jih rja in moli žro, ampak pri sklepanju postav bo odločala čista ljubezen brez vsake sebičnosti in lakomnosti, od človeške družbe se pa bodo poslovila zla, ki danes človeka, najvišje bitje na svetu, potiskajo še nazaj v živalske nižine.

In za tak preobrat v človeški družbi, da ljudje postanejo res ljudje, delajo socialisti s svojimi nauki. In zato je dobro, da ljudstvo dobro premisli, preden pritrdi sugestijam zagovornikov kapitalističnega načina blagovne produkcije in distribucije, ki je oče vsega zla v človeški družbi, preden obsodi socialiste kot uničevalce lastnine, družinskega življenja in nemoralneže.

Ako bi socialisti samo tolažili ljudstvo, da bo enkrat na svetu boljše, ko postanejo razmere neznosne in nevdružne, tedaj bi bila to izredno slaba tolažba. Ljudstvo ni lačno samo besed, tudi ne zahteva samo besed, ker se od besed ne more nihče nasititi, ker se z njimi ne more nihče oblačiti, nihče plačevati z njimi stanarine, razsvetljave, kurjave in kupovati še drugih življenjskih potrebščin. To je tako jasno in razumljivo, kakor da je dvakrat dve štiri. Ljudstvo želi, da se razmere izboljšajo že v mehan sedanjih kapitalističnih družbah, kajti preden se doseže popolnoma socialistična človeška družba, bo preteklo še več let. Koliko let, tega pa ne pove nobena praksa, nobena ura, kakor nihče ne napoveduje smrtne ure človeka. Človek umrje, ko prenehajo v njem funkcije njegovih organov. Zadnji ostanki kapitalistične človeške družbe bodo izginili, ko kapitalizem pogine in nato se razvije šele doba popolnoma socialistične človeške družbe. To dejstvo pa izrabljajo zagovorniki in podporniki kapitalistične človeške družbe in naglašajo, da socialisti nekaj obljublajo, kar je še daleč, daleč v negotovi bodočnosti, ne zastopajo pa ljudstva in njegovih zahtev. V resnici je pa narobe! Nasprotniki socializma in zagovorniki in podporniki kapitalizma ne store za ljudstvo

ničesar, ampak žele obdržati in ohraniti stari krivični družabni red na vse veke, socialisti pa povsod in vedno zastopajo ljudske koristi in zahtevajo to, kar koristi ljudstvu.

Ameriški družinski koledar

(Das je kritika o Amerikem družinskem koledarju, letnik 1927, že precej pozna, jo pričobamo, ker je to edina kritika, ki jo je uredništvo prejelo k letošnjemu letniku koledarja. Za čitatele je mogoče zanimivo tudi to, da je kritika iz staré domovine in jo piše mlad slovenski literat. Albin Čebular je pesnik in grafik ter je znan slasti čitateljem Mladinskega lista po svojih popularnih prispevkih.—Uredništvo.)

Nastopil je letos trinajsto leto obstoja, kar pomeni že velik napredek Slovencev v Ameriki. Trdna volja, neustrašnost, velika požrtvovalnost, vse to se stranjuje v eno lepo, plemenito, samostojno — koledar, kateri je pred nami kakor neizzveniča pesem lepote, živca med narodom.

Ce prelistamo "Ameriški družinski koledar" za leto 1927, katerega je večje uredil Frank Zaitz, najdemo v njem literarne bisere, kateri so nagromadeni polni stajaja in vrednote. V njem dobimo vse potrebno, tako da za dobro v njem vsak čitalec verno sliki gibanja Slovencev v Ameriki, njih časi in revij ter drugega v preobilici.

"Ameriški družinski koledar" ni reklamni produkt, ampak globoko zvečeno delo, literarno bogato, saj so zastopani v njem naši najboljši literarni delavci sedanje dobe, naši najboljši pesniki in pisatelji s skrbno pretehtanimi deli, saj je položena vanj najlepša besedna in slikarska zakladnica. Vsa dela so zanjeta iz življenja, so življenje, ki se zliva zopet v življenje v najprejstnejših slikah, najglobokjših, ki zaldejo v vsako dušo ter jo prepoje s svojim duhom.

Koledar je ognjišče, okoli katerega se zbirajo vsak dan tisoči; on je tolažnik v črnih dneh našega trudnega življenja, je beseda, ki jasno govori duši, vse iz očij v oči, je naš najboljši brat in sestra!

V naše težnje se spušča, je toraj duša naše duše.

Nič ne olepšuje, nič ne prikrija — življenje nam prednaša tako kakor je v resnici; vse: muko, žalost, bol, kri in smrt, vse, vse brez oblačil, brez mask — on je najrealnejša pesem življenja!

"Ameriški družinski koledar" je tolmun, je časa biserov, knjiga naše krvi, našega mišljenja, dela in trpljenja!

Seznamimo se bliže z deli ter jih pretehtajmo, in videli bomo povsod zvočne strune in ostro opozovanje ter globoko čutečnost njegovih sodruznikov:

Prispevki Toneta Seliškarija so vsi dovršeni kakor je otvarjajoča pesem Otona Zupančiča: "Slap." Pesnik Seliškar se spušča vedno globlje v rudarsko dušo, čuti in preživlja njegovo bol, saj pravi "... moje srce je tvoje in ti si ves v meni, črni rudar ...". Pesmi so izklesane, pot v njih brezmejna, ki nima drevov. Njegov duh se je razmahnil, spel visoko pod nebo, da prelista vse uganke, kolikor jih more doseči s svojim globokim umevanjem; duša mu je kakor razcvitajoča se roža, ki odvlja list za listom — polet mu raste od dne do dne.

V življenje rudarjev se je poglobil šleski pesnik Peter Bezruč in nam podal zbirko: "Šleske pesmi", za njim je sledil Tone Seliškar in ga je nadkrilil s svojo zbirko "Trbovlje," saj njegovo ustvarjanje je dosti močnejše in lepši v izrazu. Ko se je razcvital Seliškar v prvi sočni mladosti, se je nahajal v Trbovljah, kjer je imel priliko seznanjati se z rudarskim življenjem, kjer je videl trpljenje naših bratov v črnih podzemskih rojih; v mehko dušo so se mu zagrizli kriki, stoki, jok in bol. Iz njih je črpal velike zaklade. Za trbovljsko zbirko je pa izdal svoje predtrbovljske pesmi, toda ta zbirka "Oproščanje," žal je potisnila Toneta nekoliko v ozadje, ker pesmi so mladostne, plitveje in ne odtehtajo

Detalji nam kažejo strogo pozornost v stopnjevanje. Snov je zajel iz dobe, ki je večeraj, danes in jutri. V lažje proučevanje je vzel več motivov ter jih skrbno obdelal; samo pogledimo prvi del: udano molitev, ki se preliva v zahtevo. Vse stiska pesti, jih dviga grozeče visoko v zrak, stiska zobe, prirostri se bolj ostrino oči pod zasenčenimi obrvi — tresk! nič več, usmili se nas, ampak: "Hu-

dič!" Kako pada z eno besedo več kakor v dolgem stavku. Posebno lepo je podana tudi naslednja slika: človek-masa. Sočne scene podink, katere so usmiljene, lepe, ljubee, ko so pa v masi, pobirajo kamenje in mečejo psovke; pa kako lepo pravi pisatelj Kobal, da to ni glas lepe Carmelite, to ni bila njena psovka, ampak glas mase, katera ji jo je vcepila, ne v dušo, ampak v usta, kajti človek, ko je obdan od mase teles, pade v njen vrtnec, ni več on; v njenem kaosu je sočutvovatelj, če tudi je sam idejno v protislovju z njo. Ne vidi nič, ne sliši, ampak ruši z blazno množico, ne menč se, da je človek, slep drvi v nože in kri. Kako znajo spretno zaiti dobri poznavalci v to gnezdo gadov in obrtni vodo na svoj mlin, kaže posebno dobro četrta slička.

Zatopi se, kot da bi bil v tem valu, pa boš videl v spisu utrip vsakega sreča, ki je podan z vso natančnostjo. Končna definicija — v njej pa najdeš zlata zrna, človek in masa!

Angelo Cerkevnik nam podaja sliko iz vojaškega življenja. Ob čitanju se človek nehoti spomni tisočih sličnih dogodkov, katere je preživel v blazni vojni, katera je pokopala milijone nedolžnih žrtev. Koliko gorja in prokletstva je rodila vojna, koliko je pustila sirot in pohabljenec, koliko domov je porušila in koliko njih posula s pivincem ... In brat kolje brata v dvajsetem stoletju ...!

Jože Zaverčnik nas pelje v duhu v Bombay, v daljno Indijo, kjer nam razkazuje bogastvo in revščino ter izrabljanja, ki so obsojanja vredna. Ubogi Indijci je suženj na rodni grudi, katerega izsesavajo belopoltniki ter v srebo in zlato vkovani knezi, ki sede udobno za obloženimi mizami v razsvetljenem mestu, ubogi Indijci pa polegajo gladni pod milim nebom na pomolih, oviti v tenčična ogrinjala, občestni tlak jim je pa zglavje ...

O težavi uredniškega stanu, ki bi moral urednik ustreči vsakemu pojedincu, nam podaja prav lepo Kozma Teleban. Resnične so njegove besede. Kdor je prečital njegovo delo, zre z drugačnimi očmi urednikovo delo kakor ga je gledal sedaj. Živo nam priča dogodke iz redakcijske sobe, ki se vrste dan za dnem, in urednik bi moral biti jeklo in kremen, kar tudi je, da zmaga ves napor!

Dalje zasledimo Vidrovo delo "Splošno ljudje, ne surovine!" in Ivan Vukovo: "Mačička", kjer podaja prav lepo življenje in konec mačice.

Frank Zaitz piše o svojem učitelju Franu Črnogaju, kateri je legel v hladni grob, in so prinesli nekrologe skoraj vsi dnevniki v starem kraju, pa tudi več mesečnikov, ker Črnogaj je bil vzoren učitelj in buditelj naroda ter njegov najglednejši voditelj, kar je videl v njem tudi pisatelj in mu posvetil zato tudi svoj spomin v koledarju, kjer obuja lepe spomine iz prošlosti, katere je prebil ob Ižanski cesti v šoli "umari anz".

Za Jožkom Ovnom sledi Frank S. Taucharjev "Prostak". Naslank nam je plastično siromakovo življenje. Ze uvodnik nam pove vse: "Za plotom je bil zaplojen, v hlevu je bil rojen, v jarku je bil pohojen ..." O, koliko takih siromakov!

Vodi nas v labirinte sanj in omam, razkriva tisto "silo", ki ne pozna mej, ki je v človeku močnejša od njegove moči. Zaslajenost, uživanje, izživetje — in potem, ko stopi narava s svojim sadom — tista kruta, neizprosna trda realnost se postavi kakor stražarjev meč, in ubita je poezija življenja. In nezakonska mati reče, kakor je rekel naš veliki pesnik France Prešeren, da je odšel oče bog ve kam, ker mene in tebe ga je sram ... in jaz in ti bova do konca življenja od vsega sveta zaničevana in opasovana. Trnjeva bodo najina pota, dokler se ne zrušiva pod težkim bremenom življenja.

Kobalov prevod "Razprava o pečenem prašiču" pa zaključuje s pesmijo in "Prihodom in naselitvijo Slovencev" "Ameriški družinski koledar".

Posebno imamo tudi omeniti mnogobrojne slike, katere krasno koledar. Iz vseh slik diha toplota in svežost, pa tudi teža življenja se zrcali v njih.

Pretehtali smo dela in videli, kako lepo delo je podala s tem Jugoslovenska delavska tiskovna družba, kateri moramo biti vsi hvaležni. "Ameriški družinski koledar" bi pa morala imeti vsaka družina, saj je eden najboljših, ne-le v Ameriki, ampak tudi v starem kraju!

Civilizacija — grobokop človečta

Angleški antropolog, prof. Grafton Elliot Smith je zbral obširno gradivo s katerim hoče na znanstven način podpreti svojo tezo, da so naši predniki pred približno 10,000 leti živeli mnogo bolj srečno kakor današnje človeštvo. Pračlovek je bil po naziranjih antropologa postenejši, boljši ter instinktivno miroljubnejši od človeka današnjega časa.

Jamski človek, katerega nam slika znanost kot brutalno bitje, je bil po mnenju Smitha v resnici čisto nasproten tip današnjega človeka. Zaključki, do katerih je prišel po sredstvom študija življenja primitivnih narodov, pravijo, da je bil napol divji človek v davni vever, dobrostrčen, pošten, obziren, kreposten in miroljuben ter dozveten za umetnost in za druge veščine. V nasprotju s pojavi našega časa je bil tudi zelo moralno razvijen. O tem priča že njegova monogamija in zvestoba v zakonu.

Do početkov civilizacije ne najdemo pri pračloveku nobenega sledu od takem orožju, ki bi lahko služilo napadalnim svrham proti njegovim sovrstnikom. Pračlovek se je oboroževal samo za lov, ne pa za poboje s sebi enakimi bitji. Odločno je treba zavrniti tezo, da bi bil človek po svoji naturi krvoloben. Navadno se navaja kot razlog za to trditve hipoteza, da je v življenjskem boju vedno zmagal oni, ki je bil vajejen borbe. Ta argument pa ni v skladu z Darwinovo teorijo. Dokazano je, da je človek porušil temelje svoje sreče v zlati dobi človeškega rodu baš z bojevanjem. Imam v rokah dokaz, pravi Smith, ki jasno pričajo, da je šele civilizacija izpridila človeka in ga pobarbarila.

Bojaželjnost ni človek podedoval od svojih prednikov, marveč se je je navzel od tistih soljudi, ki so mu jeli zavidi. Politiki sicer zatrjujejo, da je človek po svoji naravi, po svojem značaju krvoloben stvor. To je velika pomota. Dejstvo, da se je človeštvo v zadnjem stoletju izredno razvilo, izpričuje sicer, da rodi razvoj spore. Treba pa je vedno imeti v mislih, da v preprosti življenjskih prilikah ni povoda za konflikte. Dokler se ljudje niso oblačili, ni nihče mislil na to, kako bo svojega bližnjega prekosil v odelu. Takrat niso bili ljudje niti zavidni, niti grabežljivi.

Šele z nastankom civilizacije so se razmere izpremenile. Ljudje so si razdelili zemljo, začeli so jo obdelovati, razdelili so jo v parcele in tako se je rodila sebičnost. Postavljen je bil temelj za razredni sistem, iz katerega je izšel sistem koristi in interesov. Šele ko so ljudje spoznali, da lahko en sam človek s svojo nenasitnostjo škoduje drugim ljudem, so nastala med njimi nasprotstva.

Primitivni narod je bil kralj, ki jim je stal na čelu, osebno odgovoren za vse kar se je zgodilo v deželi. Šele pozneje so se stvari predrugačile in takrat se je začela med ljudmi moritev. Tako je nastalo organizirano vojskovanje, ki se je ohranilo do danes ter zavzemo vedno ostrejša oblike.

Civilizacija je dobro pogodila, kje leži izhodišče človeških odnošajev. Vrgla se je najprej na kmetijstvo. Začela je urejati življenje človekovo življenje. To je bilo približno okoli 4000 let pred Kristusovim rojstvom v Egiptu. Preden se je civilizacija obdržala na površju, je minilo kakih 500 let. Surovost človeka pa se je pojavila najbrže v dobi, ko so faraoni začeli graditi piramide.

ZARKOMET

Podajta si roke!
 Komisar iz metropole in njegov pisar se zaklinjata, da je razvoj človeka še vedno le teorija ali domneva.

Boss Voliva v Zion Cityju s tudi zaklinja, da je okroglo zemlje le vedno teorija.

Shake hands, brothers spirit!

Slaba vest.

Iz Evrope poročajo, da je tigor Clemenceau bolan. To je nemogoče. Tigor Clemenceau ne more biti bolan!

"Side show".

Republikanci in demokratje se še kregajo radi prohibicije. Bo jim pozeznaj! Ljudje se ne kregajo.

Razoroževanje...

Anglija: Tako bomo naredili tri pištole v žepih in ena škornju.

Japonska: Jaz bi rajši imel dve pištole v žepih in dve škornjih.

Amerika: Jaz pa najraje nimam vse štiri pištole na pasu. In tako je prišlo do zastoja.

Dobra novica iz Primorske.

Kaplan Kramar v Osojani je sestavil nov katekizem za primorske Slovence in natisnil ga je Katoliška tiskarna v Gorici naslovom "To kristjanske učilo". V uvodu piše Kramar: "Sviti oče je ukazoval da ni ma dilet Kristušu učilo vsako mu človeku tu njega aziku".

Komentar je prepuščen Marku Cigaretu.

Roža roži.

Sploštevana Bodeča roža! Škoda, ker se imenuje Bodeča, pa si tako ljubka in ima srce kakor iz krompirja, hrastovega perja in jelševih vej, ker m priporočaš članom svojega kluba, da me sprejmejo v svojo sredo brez pristopnine. Krtači pa bom, oh, pa še kako! Kadilo se bo, saj je dovolj prah posebno sedaj v poletnem času. Preden pa začnem s krtačenjem bi rada, da me klub seznanji s svojimi pravili. Spremi krtačarski pozdrav. — Solčna roža iz Kansasa.

V nebesih vladajo fašisti.

Tirolski Nemec pride k italijanskemu fajmoštru, ki no razumeti njegovega jezika.

"Ali znaš italijanski?" z rohni fajmošter.

Nemec odkima.

"Čas je, da se naučiš, ako hočeš priti v nebesa," je nadaljeval fajmošter, "kajti v nebesih se govori samo italijansko judovsko."

"Se bom pa učil judovščine, odvrne kljubovalno Tirolec."

Še en odgovor "Nekomu".

Krtačarska kompanija je precej razburkala valove, kar se je pojavila v tej koloni in jemi prostori. Nekdo pravi, da se bo jokal, kadar odide po gromisli pa ravno obratno. Ze zdam jamra, in sicer zato, ker krtačarji ne marajo v svoji vrste. Ej, prijatelj, poišči krtačico in krtači z nami. — Član kluba.

K. T. I.

Nastane vprašanje, kaj treba storiti, da se izboljšajo življenjski pogoji človeka. Ali more preobraziti naše življenje k munizem? Ne. Ker človeštvo ne more več nazaj, je nujno potrebno, da civilizacija ostane. Gre samo za način, kako na negujejo naravne dobrine človeku in kako naj jih razvijamo.

Po kateri poti naj torej bomo? Treba je urediti socialne razmere, ustvariti pogoje občega zadovoljstva, izdelati zdrav sistem, katerega prvi poglavitna vplina bo strpljivost. Kajti nihče ne more tajiti, da se današnji človek ne počuti dobro v prvi vrsti zbog tega, kar vidi, kako ga žuli jarem zakonov in postave, ki mu onemogočajo stopiti v stik z ostalimi njegovimi enakovrednimi občani.

Vesti iz Jugoslavije

Strela. Dne 25. junija do-
poldne je nenadoma prihromela
preko Slovenskih goric nevihta
z gromom, nalivom in mestoma
z točo. Zlasti je toča razsajala
po gornjih Halozah, pri Sv.
Trojici, v Podlehniku in tam o-
krog.

V Spodnji Hajdini je strela
treščila v hišo železničarja
Manharta. V hiši so bili žena
in otroci. Strela je oplazila sta-
rejšo hčerko, ki se je takoj o-
nevestila. Nadalje je ubila
kravestila. Nadalje je ubila
nevestilo, in dvoje svinj. Hipno je
svignil iz hiše plamen in kmalu
je bilo stanovanjsko in gospo-
darsko poslopje v ognju. Ptuj-
ski gasilci so bili tekem četrt-
ure na mestu. Njihovemu ne-
umornemu prizadevanju je us-
pešno, da so ogenj lokalizirali in
preprečili, da se požar ni razšir-
il na sosedne hiše, ki so bile v
skrajni nevarnosti. Onešavešče-
no rešerko so k sreči pravočasno
rešili in jo odpravili v ptujsko
bolnico.

Škoda, ki jo je strela povzročila
z požarom, je seveda ob-
šutna, ker je bil oškodovani za-
varovan le za majhno svoto.

Hidroplan padel v morje. Iz
Erečnogovega v Boki Kotorski
prihaja poročilo, da je 24. jun.
padel v morje vojaški hidro-
plan, pri čemer je izgubil živ-
ljenje mladi strojni inženjer
mornar-dijak Momčilo Petro-
vič, ki je lansko leto v Beogradu
absolviral tehnično fakul-
teto. V hidroplanu se je nahajalo
pet oseb. Razen Petroviča so
se vsi rešili. Pri padcu je Pe-
trovič dobil udarec na sence; o-
nevestil se je in utonil. Šele
čez 40 minut so njegovo truplo
potegnili iz morja.

Železniška nezgoda pri Sušaku.
V nedeljo zjutraj ob šestih
se je od postaje Bakar od-
peljal tovorni vlak proti Sušaku.
Pri selu Draga je nekoliko
vagonov skočilo s tira vsled če-
sar je bil promet na tem delu
proge ustavljen. Osebnih vlakov,
ki bi imeli prispeti na Sušak ob
pet sedmih, je prispel s triurno
zamudo.

Toča v hrvaškem Zagorju.
Dne 24. jun. popoldne je v Pre-
gradi in okolici v hrvaškem Za-
gorju divjala silna nevihta. Pa-
dala je izredno debela toča, ki je
napravila ogromno škodo. Po-
gled na žitna polja je žalosten.
Tudi vinogradi so močno poško-
dovani, koruza skoraj popolno-
ma okleščena in brez listja. Ško-
da je ogromna.

Grozna avtomobilska nesreča
v Bosni. Dne 26. junija se je v
neposredni bližini Sarajeva pri-
petila grozna avtomobilska ne-
sreča, pri kateri sta smrtno po-
nesrečala ameriški novinar Ed-
gar Aldrich iz New Yorka in
njegova soproga Helena. Iz Al-
drichovih potnih listin je raz-
vidno, da je prepotoval skoraj
ves svet. V zadnjem času se je

mudil na Kitajskem, v Indiji,
Turčiji in Perziji ter je končno
prispel v našo državo. V Jugo-
slaviji je potoval z avtomobilom
Milana Popovića v Beogradu,
marke Studebaker števil. 1348.
Šofiral je Mila Popović sam.
V nedeljo ob 17. so prispeli
do Buloga pri Sarajevu. Tam-
kaj se je, kakor trdi Popović
zlomil volan in avto, ki je vozil
z veliko brzino, je polomil
neko ograjo, se prevrnil na pasnik
in se razbil; Aldrich, in nje-
gova žena sta obležala mrtva,
Popović pa je bil ranjen in pre-
peljan v bolnico. Sarajevska
policija je o nesreči obvestila
ameriško poslanstvo v Beogradu.
Vest o katastrofi je povzročila
v Sarajevu veliko senzacijo.
Prebivalstvo splošno obža-
luje nesrečno usodo ameriškega
novinarja.

Smrtna kosa. V celjski javni
bolnici je umrl Ivan Ivanšek,
višji pisarniški predstojnik o-
krožnega sodišča v Celju v 61.
letu starosti. — Dne 27. jun.
je umrla v Celju Minka Jicha,
roj. Zabukovec, kavarnarjeva
soproga v 56 letu starosti. — V
Lažnici pri Celju je umrla 26.
jun. Marija Kavčič, posestnica,
stara 69 let. — Dne 26. jun. je
umrl v Celju Josip Vrečer, za-
sebnik in bivši pobiratelj trž-
niš pristojbin v 78. letu staro-
sti.

IZ PRIMORJA

"Podesta" za Trst. Končno
je le dobil tudi Trst svojega ob-
činskega načelnika. Imenovan
je bil pred nekaj dnevi za trža-
škega podesta stari general
Nobil, kateremu pa se je zde-
lo vendarle nespametno, da bi
se pričel v visoki starosti peča-
ti z občinskimi posli v tako va-
žnem kraju kakor je Trst. Zato
je odločil podestaško mesto
in imenovan je za tržaškega
občinskega načelnika domačin
Carlo Arch, lesni trgovec in
grande ufficiale della Corona d'
Italia. Rojen je leta 1861. v
Trstu. Arch, mož slovenskega
pokoljenja, je bil irredentovec,
občinski svetnik, delaven v tr-
govskih organizacijah, na sploh
pa bolj neznan človek, ki ne
bo mogel obvladati težke nalo-
ge na podestaškem mestu. Trst
potrebuje mlajšega, čilega na-
čelnika s široko izobrazbo. Za-
to pa z Arhom Tržičani ne bo-
dijo zadovoljni pa če je sicer še
tako pošten in dober Italijan.

"To kristjanske učilo." Iz-
šel je v tisku Katoliške tiskar-
ne v Gorici katekizem za Re-
zijane, ki ga je sestavil kaplan
J. Kramar v Osojanah z na-
slovom "To kristjanske učilo".
Uvod povdarja, da se sledi pa-
peževemu pozivu, ki "je ukua-
ro vidno, da je prepotoval skoraj
ves svet. V zadnjem času se je

SLIKE IZ NASELBIN

Zakasnelo iz Hermineja, Pa.
Člani S. N. P. J. iz te in so-
sednjih naselbin so zopet poka-
zali svojo solidarnost na praz-
nik neodvisnosti te velike de-
žele. Uspeh prireditve nas je na-
ravnost presenetil. Kaj takega
nismo pričakovali, ker pred par
leti so naš gotovi elementi polo-
žili na smrtno posteljo, s katere
smo mislili, da ne bo več vstaje-
nja. Vendar smo to pot poka-
zali, da člani S. N. P. J. so dobri
in vztrajni vojniki. Zbirali smo
se v zadnjih jarkih čeli dve leti
in ko smo videli, da nas je za-
dosti, smo se pokazali zopet na
površju. Do tega rezultata so
nam pripomogli seveda igralci
dramskega društva in člani št.
317 iz Exporta. Oni so se žrtvo-
vali prirediti igro "Hrbtenico"
tudi v naši naselbini in sicer
brezplačno, samo da smo dali
divorano na razpolago, razen
voznih stroškov. Na takšen na-
čin se ni bilo bati našemu dru-
štvu prevelike zube.

Igra je bila igrana in ljudstvo
zadovoljno, blagajna se je ne-
koliko opomogla. Radi vzdrževa-
nja doma je bila še precej suha.
Ker nisem ekspert v dramati-
ki, ne bom tukaj opisoval posa-
meznih oseb, kako je kdo rešil

ko bi bila pretežna večina za
"skebstvo", bi delodajalci sploh
ne pazili na delavca. Ne bilo bi
varnostnih naprav, denar bi za-
pravljali še bolj in če bi se kak-
šnega posameznik kaj pritožil, bi
ga ne le odpustili, ampak tudi
pretipli, vrgli v ječo ali pa ubili,
kar se godi danes na Kitajskem
in se je godilo v Evropi ali po
vseh danes civiliziranih državah
pred sto leti.

Večkrat se pripravim, s kate-
rim starokopitnežem, ki vso
krivdo draginje pripisuje delav-
cem. Veliko je namreč ljudi, ki so
poslušali med vojno govornike,
ki so kazali na podjetnike rovov.
Pravijo, da smo imeli mi tudi
priliko postati bogati, ako bi bi-
li tako podkovani v znanju. Ker
je bil govornik vplivna glava, so
ljudje verjeli in investirali svo-
je 20letne prihranke. Vse je špe-
kuliralo. Rekli so: Socialisti,
pojdit se solit, mi hočemo ob-
ogatiti.

Ta okraj mi je precej znan in
tudi naseljenici 3—4 narodov,
Angleži vključeni, med katerimi
so advokati, kateri pa nočejo
priznati, da je zmanjkalo trgov,
ampak še zmerom le delavcem
visoke plače naprej mečejo in
da so zadnji vzrok, da so zgub-
bili, kar so investirali. Vse tak-
šnje pritožbe jih bodo v par letih
razočarale, kooperativno življe-
nje bo postajalo tudi v tej de-
želi bolj potrebno v vsakem
dnevu; takozvani srednji stan
se bo topil v vsakim dnevom.
Bolj velike ribe jedo manjše! In
kadar pride ta stan med prole-
tarijat, bodo ti postali voditelji
delavstva. Delavstvo mora na-
prej z uma svitlim mečem, za-
vzemati postojanko za postojan-
ko. Seveda bo marsikateri del-
avec tudi izgubil svoje investici-
je; to se godi že sedaj v kon-
kurenčnem boju za obstanek e-
nega ali drugega podjetja, zato
je pa dobro, da delavec, ki trdo
služi svoje novce, ne špekulira
nikjer razen da si postavi svoj
dom ali pa vloži v banki, ki je
zanesljiva, kot poštna.

Torej v dramatik se človek
nauč vseh takih stvari, kar po-
trebuje skozi svoje življenje za
obstank; uči se morale in vse-
ga, z eno besedo, človek postane
gospodar svoje duše.

Kdor pomaga razširjati resni-
co in pravico, navduševati ljud-
stvo k dobrim igram, iskati na-
ročnike na liste, ki se ne bojijo
povedati resnice, ta zida stolp
civilizacije. Slovenci toraj glej-
mo, da ostane naš narod neoma-
deževan, da bodo naši otroci la-
hko ponosni, ko bodo doživeli
velik preobrat v tej deželi svobode.
To se more zgoditi le, če je slo-
žnost, ljubezen do drugega, da
ne postanemo samopasni, ošab-
ni, češ, jaz vem več kot ti. Vsi
takšni vzroki so krivi, da se de-
lavstvo cepi: eden hoče biti mo-
drejši od drugega. Delavstvo se
tudi preveč zanaša na voditelje,
češ, oni so vzrok. To se slisi do-
bro in delavci posnemajo take
govorice. Jaz pa rečem to, če bo-
mo čakali, da nas voditelji osvobodi-
jo, ali pripeljejo do zmag,
najsiho že enih ali drugih, uni-
skih ali socialističnih, ne bo u-
nij in ne bo socializma. Delav-
stvo se mora osvoboditi samo in
to se ne more zgoditi drugače
kot v složenem in skupnem na-
stopu. Kadar je seja, vsi na sejo,
pa naj je podpora, upniška ali
politična. In kadar čitajo vodi-
telji korespondenco, mora član-
stvo paziti, če gre kaj v koš, na-
mesto da je bilo članstvu pred-
loženo v razpravo. Če je član-
stvo naročeno na glasila svoje
organizacije in iste čita, bo zna-
lo, da li je poslovanje vodstva
pravilno.

Po mnenju nekaj ljudi je to
napredno, kjer ni prepira. Dra-
gi moji, kdor misli, da se je še
kdaj kaj doseglo brez boja in
žrtvovanja, se moti. Voditelji se
večidel sučejo po vetru član-
stva. Redke so izjeme, kot je bil
naš Debs, da bi oral na njegovo
lastno moč.

Toraj rojaki v naši naselbini,
delujte naprej še z večjo vnemo
na društvenem in političnem po-
lju. Stopite v socialistično stran-
ko, pomagajte dvigniti zvezo do
prihodnjega zbora na 2000 član-
ov. Prihodnje leto so predsed-
niške volitve, je torej čas blizu
za kampanjo.

Evropske pripravljiva s polnim
zahom za zmago socializma,
tudi od tiste stranke ne, katere
ga izrablja v svoje interese. A-

ponosne zvednate dežele, kate-
ra se je ponašala s praporom
miru še pred komaj 10 leti, se-
daj se pa mrzlično oborožuje za
novo kripeljitje. Edino delav-
stvo ima moč preprečiti to gro-
zodejstvo, morjenje s plinom in
mrzlim železom, ki nas čaka še
v tej generaciji in občutili bomo
vsí, stari in mladi, ki doživimo
tisto dobo.

V združenju je moč delavstva.
— Anton Zornik.

Nov odbor Slovenskega doma.
Milwaukee, Wis. — Na glavni
delničarski seji organizacije
Slovenski dom inc., dne 17. junija,
1927, so bili izvoljeni upra-
vitelji sledeči: John Matoh,
Frank X. Veranič, Frank Uršič,
Mihael Geiser, Frank Lustik,
Joe Vidmar, Anton Safran, Ciril
Muškatev, Joe Ivančič, Frank S.
Ermenc, Anton Grosser, John
Šarc, Joe Kračnik, Lawrence
Perko, Mary Kračnik, Louis
Marr, Frank Maroh, John Po-
tisk, Anton Vidmar, Louis Ro-
zman, Frank Zuray.

Ti upravitelji so obdržali
svojo prvo sejo dne 24. junija,
1927, na kateri so si izvolili iz
svoje srede upravni odbor za te-
koče leto.

Izvoljeni so bili sledeči: Pred-
sednik Frank Lustik; podpred-
sednik Joe Vidmar, tajnik Joe
Matoh, blagajnik Ciril Muška-
tev, zapisknik Frank X. Ve-
ranič. Nadzorniki: Mary Krač-
nik, Joe Ivančič, Mihael Geiser.

Sklenilo se je tudi, da imajo
pravico prodajati delnice za Slo-
venski dom vsi gorinavedeni
upravitelji, in posebej pa je bil
izvoljen še odbor štirih mož, ki
so pooblaščen, da obiščejo roja-
ke po naselbini v svrhu prodaja-
nja delnic. Ti so: Louis Rozman,
John Šarc, Frank X. Veranič in
Anton Vidmar. Cena vsaki del-
niče je \$25.00 (petindvajset do-
larjev), ki se lahko plačajo
tako, ali pa na mesečne obroke,
za dobo dveh let, to je na dve
podpisa. Naplačila na delnice se
sedaj pobirajo vsaki tretji pe-
tek v mesecu od sedme do osme
v Tamšetovi dvorani, na Tretji
in National Ave. Ali vsaki čas,
na domu tajnika in blagajnika.

Za Slovenski dom — Joseph
Matoh, tajnik.

S POLJA VEDP

Bistvo misli so elektroni!
(Po izjavanjih C. K. Ogdena.)
Dr. Willis Stovall z Vander-
biltove univerze v New Yorku
je zadnje tedne objavil zanimive
podatke o naruri mentalne sile
oziroma o bistvenosti misli in
misli in zvezi razuma z možgan-
skimi celicami. On polemizira z
nekaterimi pripadniki starega
naziranja, ki še vedno trdijo, da
je razum ločen od materije, to
je od telesa in se pri tem opi-
raje na perijodično propadanje
telesnih stanic. Dokazano je
namreč, da se stanice ali celice,
iz katerih je zgrajeno človeško
teleso, popolnoma izpremenijo, to
je izginejo in nadomestijo z novi-
mi v gotovem številu let. Med-
tem pa človek, ako je zdrav na
umu, ne izgubi spomina pro-
šlost, ki sega celo v detinska
leta. Torej argumentirajo: Ako
je spomin delo gotovih stanic,
se bi moral izgubiti, kadar se iz-
gube dotične stanice; ker pa
spomin le živi, je to dokaz, da
je mentalno življenje človeka
bivatsveno ločeno od telesnega,
dasi je navezano na telo in funk-
cijonira skozi telo.

Da se še vedno oklepajo te
ideje, je največ krivo to, ker
natura mentalnosti ni še danes
odkrita. Tega vprašanja se je
zdaj lotil dr. Stovall.

Dr. Stovall najprej opozarja
na sledeče točke, glede katerih
se strinjajo vodilni kemiki, fizi-
ki in psihologi na svetu:

1. Materija je nemogoče u-
stvariti, Vsa materija je v svoji
temeljni bistvenosti neuničljiva
in nenadomestljiva.
2. Materija je vse tisto, ki na-
polnjuje prostor.
3. Materija se lahko zbira v
maso.
4. Materija je sestavljena iz
atomov.
5. Atomi so sestavljeni iz
elektronov, ki imajo v svojem

jedru protone ali pozitivno elek-
triko.

6. Elektroni so v stanju ločiti
se od svojih atomov in lahko za-
časno eksistirajo svobodno.

7. Električna je forma ener-
gije.

8. Vsa evidenca kaže, da biv-
stvo električne energije so elek-
troni v svobodnem stanju.

Nato pravi dr. Stovall, da on
se ne zadovoljuje z izjavanjil, da
je elektron najmanjša enota
materije in energije. On deli
tudi elektron v manjše delce, ki
jih imenuje milielektrone — in
ti milielektroni tvorijo po njego-
vem mnenju mišlensko energijo,
ki se poraja in koncentrira v
možganih.

Dr. Stovall smatra, da misel
ni nič drugega kot rapidno giba-
nje milielektronov in to gibanje
ustvarja nove ali ponavlja sta-
re slike in pojme v centrih mož-
ganov v prednjem koncu glave
(cortex). Vsaka nova mental-
na slika ali beseda, ki se poraja
v možganih, je posledica novega
milielektrona, ki se naseli v
dotičnih centrih. Milielektroni
neprestano vibrirajo, in dokler
se ponavlja to vibriranje (treso-
nje), je mišljenje normalno in
spomin je jasen ne glede na ge-
lične spremembe, ki so nepre-
nehoma v teku. Kadar pa vibra-
nje milielektronov iz kakega
vzroka preneha, tedaj človek iz-
gubi spomin, pravzaprav zavest,
nakar pravimo, da je bolan na
umu. Milielektroni, ki gradijo
mentalno življenje, prihajajo v
možganske stanice s stimulaci-
jo od zunaj in v svojem normal-
nem stanju nikoli ne zapuste
stanice, dokler je človek živ, na-
kar se spet razgube.

Vprašanje nastane, kako sti-
mul prevaja milielektrone v mi-
slil. Kako prihajajo v možgane?
Dve domnevi sta. Prva je, da
pridejo v možgane inatantno
kot električna iskra, ki presko-
či vrzel; druga je, da potujejo
po živcih kakor tok po žicah.

Dr. Stovall nadalje razpravlja
o razvoju miselnosti. Možgani
nižjih živali so skupina gumbič-
čev; eden gumbič nadvladuje o-
či, drugi vonj, tretji sluh itd.
To je stadij "departmentnih"
možganov. Čim bolj se pa razvi-
jajo čutje, rastejo tudi možgani
in živali dobi izrazito nov tip.
Človek je sprva imel tudi samo
"departmentne" možgane, ali
polagoma si je nabral izkušnje
in vsaka nova izkušnja se je
naselila v čelnem delu možga-
nov. Celu lobanje se je moralo
vsled tega dvigniti, da je dalo
prostora novim funkcijam mož-
ganov. Čelna stran možganov
vsebuje centre jezika in misel-
nosti, kar žival do danes še ni-
so razvile. Vsaka generacija je
bila za več in več izkušnjejo bo-
gačja in vsaka nova izkušnja je
pomnožila zalogo milielektr-
onov. To se pravi, čim več je člo-
vek vedel, čim bolj je bil civili-
ziran toliko bolj se je izpopol-
nil in kompliciral čelni del nje-
govih možganov, kjer opravljajo
milielektroni umstveno delo
človeka. Vsaka nova misel, vsa-
ka nova ideja, ki si jo človek za-
pomni, znači, da je pomnožil
čelne centre svojih možganov za
nov milielektron.

Milielektronska teorija, kate-
ro je podal dr. Stovall, težil za
tem, da razjasni fenomen mi-
selnosti in umstvenega delova-
nja sploh kot fizičen proces. On
pravi, da mentalno delovanje ne
more biti drugačno kot fizično
ali fiziko-kemično. Kako si naj
drugače razložimo dejstvo, da
delavni možgani povzročajo
vročino in konzumirajo telesno
energijo?

SEZNAM PRIREDB SLOVENSKEP ORGANIZACIJE V CHICAGU.

Mladinski oddelk družtev S. N. P. J.
v Chicagu, piknik v La Grange pa-
ku, Forest Preserve, dne 31. julija.
Pioneer. Piknik dne 14. avgusta v
Widmarjevem vrtu, Willow
Springs, Ill.
Zveza slovenskih organizacij, piknik
dne 21. avgusta pri Johnu Widmar-
ju, Willow Springs.
Pioneer. Piknik dne 11. septembra v
Clarendon Hills, Ill.
Veseliča društva Pioneer dne 1. oktob-
ra v auditoriju S. N. P. J.
OPOMBA: Ako priredba Valoga dru-
štva ni označena v gornjem sezna-
mu, sporočite datum in druge po-
datke na naslov: JOHN PUTZ,
1834 E. Racine Ave.

France Bevk: Izlet na Kalvarijo

Povsod sem že bil po vojni,
na Kalvariji še ne. Na mestu
treh črnih preperelih križev se
danes dviga na njenem vrhu ka-
menit spomenik. Kot svetel prst
in spomin se razgleduje v da-
ljava, na Brda, na Furlanijo, na
Vipavo, na gorisko okolico in na
Kras. V naše gore mu zapirajo
pogled trije hribi: sveti Valen-
tin, Sveta gora in sveti Gabrijel.
Skozi gole veje kostanjevega
drevovala je sijalo pomladno
solnce. Ob soškem mostu pri
Pevni stoji še vedno skupina
nepozidanih, za vojne porušeni-
h hiš. Mračne so kakor ljudje,
ki so se započeli v svojo usodo.

Nekoliko v stran od ceste v
polju stoji baraka. Nizka, dolga,
iz deska narejena poslopja,
zakrpana kot beraška obleka.
Krpe so iz kovinastih plošč, iz
traverz, kosov betona in iz vsa-
kojakih ostankov fronte in
strelskih jarkov.

Po vsej dolinici Grojne do Ste-
verjana so raztresene take ba-
rake. Še v Steverjanu in po O-
slavlju jih je polno. Baroni svo-
jim podložnikom-kolonom niso
sezidali hiš, v tesnih, zakajenih
kolihab preživljajo skopo radost
svojih dni.

Grojna, dolinica za Kalvarijo,
je spremenila svoje lice. Pred
vojno je bila v pomladnih dneh
cvetoč in dehteč gaj akacij. Z
zelenim listjem preobložene ste-
zice so zakrivale sentimentalne
skrivnosti zaljubljenih parov.
Danes je dolinica skoraj gola.
Zdi se, da bodo obronki kmalu
prekopani, po njih bodo nastali
vinogradi in vrtovi. Saj je ista
zemlja kakor v Brdih, le lega je
osojna.

Kof v začetku dolinice vodijo
čez rjavkasto plitko vodo potoka
ostanki razstreljenega mo-
sta. Težki kosi betona leže v
strugi. Zvite traverze štrle iz o-
stankov mostovih opor kakor
grozeči zobje.

Stopil sem preko ostankov po
leseni brvi in sem obstal na za-
pušeni vojaški cesti. Njena
preteklost je pozabljena. Rabiljo
jo kmetje; na nekaterih mestih
je do polovice zasuta in razjede-
na od vode.

Okrog siromašne in nizke ba-
rake, obdane z gospodarskimi
pritiklinami, kurnikom podob-
nimi, se je podilo nekaj raztrga-
nih otrok. Ob cesti je kopel po-
staren človek v lonovalni zemljo;
bila je še napolovina, po vojni
to pot prvič dotaknjena.

Ogovoril sem ga in siljal slo-
vensko besedo. (Kadarkoli me
objame malodušje, me tako be-
seda, ki jo slšim, kamor se ga-
nem z doma, iznova potrdi v ve-
ri.)

Dolga je cesta, ki se vleče za
Kalvarijo in objemlje obronke
ter se izgublja v zaseke. Pusta
in samotna, obrobljena z akaci-
jarni, ogrožena po rumenih sipi-
nah, ki se drobijo nanjo. Edina
vas, ki jo vidiš od tam, je Steve-
rjan. Bela cerkev in veliko sivo
poslopje, ki stoji poleg nje. Dre-
vje cvete belo in rdeče in obliva
hrib po vsem pobočju. Ziva bar-
va sveže razkopane zemlje se
odraža na rjavem in zelenem o-
zadju. Človek, ki grehe v nji, se
zdi neznamen mravljinček, jedva
da ga razloči oko.

Na novem ovinku ceste sem
zagledal šop cipres nad seboj.
Od daleč so videti kakor majhno
pokopališče. Od blizu so kot
strazniki vrta, na katerem je
zasajeno cvetje. Dve stopnici
vodita v polkrožni prostor, kjer
stoji na gornji strani lepa, z ze-
lenjem preraščena gomila in na-
grobnik kamen. Na Marmornati
plošči je vklesan napis: "Scipio
Šlataper, dobrovoljec, ki je pa-
del v bojih na Kalvariji za svo-
bodo svojega Krasa."

Scipio Šlataper je bil tržaški
pesnik, po svojih stariših Kra-
ševcih, bil je vzgojen v Trstu in
je čutil italijansko. Med vojno
je stopil v vrste dobrovoljcev.
Njegov grob leži kot šop rož
sredi pušote.

Cesta je dospela na križem-
pje, en njen rokav je bežal po o-
vinkih v Brda, drugi se je vzpel
kot puščica naravnost proti vr-
hu Kalvarije. Na deano se je od-
pri pogled v Ločnik in v furlan-

ska ravnino. Na vrhu holma se
je prikazal spomenik, ki je ob
slednjem koraku sunkoma raste-
l iz tal, ograjen z majhnimi ze-
lenimi grmiči.

Po vojni je zijala tam gola, s
krvjo prepojena zemlja, razora-
na od granat, jarkov in podze-
meljskih kritij. Danes je vsa po-
raščena z gostimi akacijami.
Stara Kalvarija s stezami, dre-
vesi in gaji je izgubila. Med aka-
cijami se skrivajo ostanki gro-
ze. Iz njih se dviga spomenik,
dostojno izvršen obelisk, ki no-
si napis tistih italijanskih čet,
ki so se ble za to vladno. Na ma-
li peščeni prostor, ki je okrog
spomenika, stopiš mimo štirih
grobov padlih prostovoljcev, ki
jih krasijo preprosti rdeči kam-
ni.

Razgled na Gorico je danes
lepši nego je bil nekdanj, mesto
je večje, bolj praznično, razširi-
lo se je in razbohotilo.

Pod Kalvarijo so se iz naj-
groznejših razvalin zopet dvig-
nili vas Podgora. Tovarne so
vstale v veliki obseznosti. Ne
več papirica kot pred vojno.
Predlana industrija. Poslopja na
obeh straneh Soče zavzemajo
velik prostor; moderna so na vi-
de in snažna. V nekem pogledu
vzbujajo navzven celo estetičen
dojem.

Podgora je videti s tega raz-
gleda že malone strnjena z Go-
rico; mesto se v to stran naglo
širi. Isti vtis skorajanje splojite
delata Solkan in St. Peter pri
Gorici. V St. Peter pripravljajo
že cesto za tramvaj, ki bo tekel
čez tekalšče do Podgore.

V goščih akacij med strelskimi
jarki in razruvanimi podzem-
skimi rovi sem iskal steze. Lovil
sem se po strmini med kame-
njem, čez trate, mimo pokveče-
nih figovih dreves in trti; aka-
kal sem čez zidove, dihal opojni
duh cvetja, mežikal v žarko
svetlobo solca, dokler nisem
dospel na cesto, ki je dvigala ve-
like oblake debelega prahu...

POJASNILO DRUŠTVENIM TAJNIKOM IN POSILJATE- LJEM RAZNIH NAZNANIL.

Kadar pošljete listu Prosveta,
kakorikoli naznanila in
zahvale o smrti, tedaj vamej po-
vejte v plamu, ali želite imeti
plačan oglas ali kot navadno
vest. Ako je priobčeno kot na-
vadna vest, se izpusti iz nazna-
nila vse osebne zahvale in ime-
na posameznikov, ter se tako
naznanilo priobči brezplačno.
Kadar pa hočete imeti priobčo
ne celo vrsto raznih imen in
drugih stvari, je pa to oglas, za
katerega se mora plačati, to ve-
lja za člana in za nečlane. Na-
dalje velja isto tudi za razne
prireditve, veselice, shode, itd.
Vselej je treba povedati ali ho-
čete imeti plačan oglas ali samo
navadno časnikarsko vest, tud
v takem slučaju se za navadno
vest, naredi stvar bolj

Cvetko Golar:

O miški, srebro prepasani

Horice so gorele v pomladnem solincu, in nebo je bilo kot velika sinja roza, polna rosne svetlobe, dišeča in početa, ko sem se po ozki pečeni stezi bližal viničarski koči. Njen gospodar, viničar Palud, je umrl lanske jeseni vesele smrti. "Pijmo ga, pijmo, dokler živimo," je zdravil prijateljem. Izpil je kupico, nagnil glavo in umrl.

Izba, meni namenjena, je bila zelo prijazna, ne presvetla in ne pretamna, s tremi okni in z zeleno, starinsko pečjo ob durih. Očaral me je razvaljen in oguljen divan, ki je bil nekoč rdeče pobarvan in se je bahal ob steni, nasproti oknom. Razen tega je stala na sredi štirivogata, javorjeva miza, in na njej vse polno kozarcev, in celo pisana skleda je zijala vame. V desnem kotu pa se je moško košatila visoka in široka omara ter me gostoljubno vabila k sebi.

Prideš po dolgem potovanju, utrujen in razgret, v belo hišico, in po težki hoji bi se ti posebno prilagel kozarec vinske žganjice. Odprti omari! — Tam je trebušna steklenica, polna pristne kapljice. Natočiš si, izpiješ, in po tebi se razljuje moč in zdravje in veselje. Ako te je volja, lahko ponoviš. — Ti si žejen in bi rad pokusil vino. Vprašaj omaro! V posebnem

predalu stoji steklenica pri steklenici. Zlate so in polne in zate pripravljene. — Ti si tudi lačen. Zakaj ne odpreš omare? Saj tam je hleb domačega kruha, klobasa je in svinjina, poper in česen.

Ko sem tako pasel svoje oči in telo, sem zagledal za mizo častitljivo puško, prisljenjeno k steni. Vzel sem jo v roke. Cev je sicer rjasta in počena, petelina ni nikjer, in kopito je ožgano in razbito, ali orožje imam vendar pri hiši. Saj sem si že zdavnaj zaželel nekaj takšnega in zdaj se ne bojim vseh razbojnikov, kar jih po zemlji "leze ino grede". In sem razmišljal to in ono: Bog ve, kdo je bil hajduk, ki je junščil s to puško? In kakšne smrti je umrl? Bil je morda strah cel okolici, kjer se je prikazal. Velik in črn in predren. — "Brate, zakolji mi pitano tele; gladen sem! — In brate mu je zaklal pitano tele, ako ni hotel, da mu hajduk Mate ne zapali strehe nad glavo. — "Brate, daj mi posteljo in svojo mlado hčer, da se poligram z njo." — Brate se kolne, da je hči utekla s cigani, ali Mate ima bister pogled. Bog si ga vedi kdaj je opazil njene plave oči in njeno kipečo telo, in zdaj — Bog s teboj, golobčiča! — Ali prišla je huda ura. Pijan se je razvalil Mate v bajti pod gozdom, in kmetje so ga zasledili. Zabili so mu duri in knara ter poslali rdečega petelina v slamo. "Joj, joj," je kričal Mate v goreči bajti in krvave ožgane

roke je molel skozi streho. "Joj, joj, usmilite se moje duše!" Ali — kdo te bo slisal? Kmetje so že šli preklinjaje domov povedat svojim otrokom, da se jim ni več bati črnega moža.

Nagledal sem se puške in napil vina, zato sem odšel na zrak. Jablane okoli koč so že odcvetele in trs je bil v prvem, devičkem zelenju. Lističi so se odvijali, z volno povito brstje se je širilo, in rdečkasti srčki so klili na dan. V goricah so žgoleli dekliski glasovi. Nisem jih hotel slišati in nisem hotel videti, odkod izvira to bistro mladotpetje. Z lahkim, mirnim srcem sem stopil v tiho izbo. Legel sem na divan in zapri oči.

Samota, samota, kako si blagodejna in nežna ter zaupljiva! Ti me objemaš, kakor mati svoje dete z mehkiimi rokami in mi šepetaje nelišno sladke bajke o prostosti in zelenih logih. Samota, ozdravi me, ovij mi oči in pelji me v gaje pokoja, da se napije splašeno srce tihega pozabljenja!

Ko sem se zbudil, nisem bil sam. Lahkotno tekanje je šlo po izbi in se ustavilo, in zagledal sem tik pred seboj drobno miško, ki ni bila čisto navadna. Sedela je tam vsa gibčna, rožnega noska in s tačicami, si je vihal brkice in me opazovala radovedno in zaupljivo z rjavimi očesi. A kar me je osupnilo in presenetilo, sta bila dva nežnoba, srebrna pasa, ki jih je imela na sivem, zametastem kožuščku, okoli vratu enega in na hrbtu enega.

"Dober dan, miška, ali si, ali nisi? Kje pa si ne tako lepo prepasala? Ali so te škratje izbrali za svojo deklico, da jim pomivaš zlate kupice, kadar so se napili sladke rozolje? Kako je? Ali si se meni prišla ponudit v službo? Dobro! Sprejeta si! Tekaj svobodno po izbi, izprehajaj se po mili volji iz kota v kot ponodi in po dnevu, in dal ti bom lešnikov in drobtin, da ne boš gladovala.

Kot da me je razumela, je pokimala in odčela po svojih bledah pred omaro, kjer je bilo shranjeno moje brašno. Pri večerji nisem pozabil nanjo in sem ji pošteno odmeril pest lešnikov. — Evo, ti miška! Vso noč lahko vrtaš in zoblješ, da ti ne bo dolgčas; in dobro varuj!

Zaspal sem mirno in veselo. Po pol noči nekako pa me zbudil strašno rožljanje. Še v sanjah sem videl lačnega cigana, svojega soseda na pričnan, ki je z močnimi belimi zobmi tri kamenje in škripal, da me je obhajala zana. Bil sem že napol zbudjen, in še zmeraj je cigan hrustal kamenje. — Vraga, ali sem zares v baraki, na goli deski, dolgin poleg dolgina, in škriplje tovariš in sanjah s silnimi kožnjaki. Saj imam vendar dopust in nisem vojak, saj ležim v goricah v zidanici in za menoj je omara in v njej steklenica pri steklenici. Kaj je to? Vzdignem glavo in poslušam. — Zazdelo se mi je, kakor bi se valile krogle po izbi, in hipoma se spomnim pijanega Paluda, ki je gospodaril v tej koči in storil veselo smrt. Tisti hodi nazaj, sam zlodej me vzemi, če ni oni! — Poslušam pozorno in a strahom. — To ni cigan in tudi ni ranjki viničar — Bog mu daj dobro! — ampak to je tista srebrno prepasana miška, ki se igra z lešniki. Zasmel sem se in povzel besedo: "Malo več miru bi prejal, draga miška! Ne zameri, ali saj veš, prišel sem iz kraja, kjer ni zame življenja, in sem ves plašan in nemiren. Stokrat sem bil ponižan in razčlajen, vlačil sem me po pečah, zato sem šel stran od ljudi, da najdem mir v tihj samoti. Včasih sem z lastnim telesom štetil lepo Tinico, da je ni vzel strah, zdaj bi bilo treba narobe. Ali razumna, miška, krivico, ki mi jo delaš?"

Se sem jo svaril in ji govoril na srce ali lešniki so se kotalili brez nehanja, in zaspal sem iznova.

Zbudila me je zarja, ki je rožna in zlate gledala skozi okna k samotnemu gostu, zbudilo me je glasno jutranje petje, ki je čisto in jasno zvenelo po goricah. Skočil sem pokoncu in veselo ter mlado mi je bilo srce. Prostost, tudi tebe ve centi samo tisti, kdor te je izgubil! Kakšna so tvoja lica, da si tako lepa! Ne vidim te od obličja do obličja, ali slutim te. Izprehajaj se nad goricami, nad gozdovi, po ravnih hrastov in javorjev trepetajo tvoje brezmejne peroti.

Pesem deklet je še zmeraj vriskala iz gorice. Šel sem pogledat. Solnce je že visoko romalo po sinjem nebu in njegove zlate nožice so otresle vso roso s trsa. Stojč pod breskovo sem videl cel rožni venec deklet, ki so okopavale gorice. Bila je gartrža in plavica in mak in lilija in vse rože, kar jih evede pod modrim majakim nebom. — Bog daj, golobčiče, zdravstvuj! Bad bi bil z vami, ali ves sem še divji in in žalosten in dolgočasen, niti govoriti ne znam več z mladimi dekleti. Renčati sem se naučil kakor lačen pes in na tihem kolnem sebe in svojo srečo.

Svetlo in solnčno je pela gorica in bleščal se je mladi trs, dihala je visoka, rjava zemlja. Bister hlad je vel iz bukovoga gozdiča, in zlatorožni hročči so žareli na listih. Včasih je zapihljal veter, in lahko in bofeče se je zganil trs, da ne zbudi grozda, ki še spi v njegovem naročju. Duh gozda, bukovoga in hrastovega listja, se je spajal z vonjem mlade gorice, zemlje in traja, in ves zrak je dihal po pomladi.

(Konec jutri.)

AH čitaj matil pravilno pisati in čitati slovensko? Naroči si "Slovensko-angliško slovnico", katero je izdelal in ima na prodaj Književna matica S. N. P. J.

RAZNO

Machiavellijeva obletnica.

V sredo je minilo 400 let, odkar je umrl italijanski diplomat, državnik in zgodovinar Nicolo Machiavelli. Danes, ko vlada Italijo nasilen fašistovski režim, je pač primerno, da si tega moža nekoliko ogledamo.

Machiavelli je prišel na svet v Florenci l. 1469. Narodil se je v siromašni patricijski rodbini. V zrelih letih je postal upravitelj druge pisarne florentinske republike, ki je bila dodeljena svetu deseterice. V tem času je bil ponovno poverjen z zaupnimi misijami pri papežu, pri franvoskem kralju in pri cesarju. Poročila o svojih uspehih je Machiavelli redno pošiljal svetu deseterice. Ti dokumenti so ostali do današnjega dne za Italijo vrhunec državniške pretkanosti in modrosti. Svet deseterice je poverjal Machiavelliju za najbolj delikatnimi misijami. Ko pa se je l. 1512 vrnila v Florenco rodbina Medicejev, je bil obtožen izdajstva, vržen v ječo in je moral res trpeti. Pozneje je bil pomiloščen in izpuščen na svobodo.

Po svoji jetniški perijodi se je Machiavelli umaknil iz javnega življenja in se je posvetil literarnemu delu. Papež in kardinali so mu sicer tu in tam še zapuili kakšno poslanstvo, toda doba slave je za prepreženega diplomata vendarle minila. Zato se je pa Machiavelli tem intenzivneje posvetil zgodovini. Napisal je na predlog kardinala Julija Medicejca povestnico Florencie. Rokopis je izšel v osemih knjigah in je orisal zgodovinsko dobo od l. 1215. do leta 1492. Delo je izšlo v Rimu. Italijani smatrajo še danes to knjigo za eno najlepših del italijanske prozodijske. Spisano je v prekrasnem jeziku.

Nu, mnoga važnejša je postalo Machiavellijevo delo "Il principe", v katerem je stari Machiavelli udaril temelje sistemu nasilnega vladanja. V tej knjigi je Machiavelli prikazal princa Borgio, ki vlada svoje ljudstvo neglede na moralo in religijo. Vodita ga le hladni račun in strast po oblasti. Tako je nastalo v politiki ime machiavellizem, s katerim še danes označujemo tisto politično smer, ki ji manjka sleherni moralna opora in osnova.

Machiavelli je imel svoje čase mnogo nasprotnikov, danes pa ima svoje občudovalce. Mussolinijeva politika ni v bistvu nič drugega nego machiavellizem v praksi.

NAZNANILO IN ZAHVALA.

S tužnim srcem naznanjamo sorodnikom in prijateljem žalostno vest, da nam je nemila smrt ugrabila iz naše arede naš vse ljubljeno soproga in očeta

LOVRENCA ZNIDARŠIČ

Zbolel je dne 20. junija, in umrl za pljučnico dne 27. junija 1927, ob 1:30 zjutraj. Pokojni je bil rojen 7. septembra 1885, v vasi Bezuljak pri Cirknici, Jugoslavija. V Združene države je prišel pred 16 leti; svojočasno je bival v Clevelandu, O., potem se je preselil v Johnstown, Pa. Bil je član društva "Triglav" št. 82, SNPJ; samostojnega podpornega društva "Moxham" in "Moose Lodge" št. 48 v Johnstownu, Pa. Pogreb se je vrtil po civilnem obredu na Grandview pokopališču.

Bil je dober in zvest član ter priljubljen med znanci in prijatelji; zelo se je zanimal za podpora društva; za katere je vedno agital. Bil je nadvse dober in skrben za svojo družino; skupaj sva živela nad 8 let v najlepši zadovoljnosti in ljubezni. Dolžnost me vede, da se zahvalim prej imenovanim društvom za krane vence, ki so jih položili na krsto pokojnega, ter odbornikom omenjenih društev za točno in vestno poslovanje v njegovi bolezni in smrti. Lepa hvala slovenski Moxham godbi, ki mu je zagrala gniljivo žalostinko v zadnji pozdrav iz hiše žalosti. Prav lepa hvala Mr. Mike Raspetu, ker je dal prostore na razpolago ob času smrti pokojnika. Hvala Mr. Mike Amersheku za prvo pomoč, ki jo je nudil s avtomobilom, ter obvestil daljne prijatelje o smrti rankega. Srčna hvala družinam: Smerekar, Belihar, Kamnikar, Kobal, Amershek in Stražičar za krasne vence in sveče cvetlice, ki so jih položili na krsto pokojnega.

Prav lepo zahvalo izrekam tudi družinam: Joe Glavač, John Glavač, Kobal, Vrhovšek, Ključevšek, Urban in Kovačič, ki so mi pomagali in tolažili ob času bolezni in smrti mojega dragega soproga. Presrečna hvala vsem sobratom in sestram za darovano vazo, katere je namenjena za nagrobni spomenik pokojnemu, ter za obilno udeležbo pri pogrebu. Lepa hvala tudi vsem tistim, ki so ob priliki pogreba dali svoje avtomobile brezplačno na razpolago. Hvala sorodnikom in prijateljem iz Clevelanda, O., in iz Somerset County, ki so se udeležili pogreba. Torej še enkrat iskrena hvala vsem skupaj, posebno pa mojim staršem Kavšek, ki so mi pomagali in tolažili v času bolezni in smrti pokojnega; in še danes.

Tebi, dragi moj soproga in oče: počivaj v miru v naročju matere zemlje. Odšel si od nas veliko prerano, ostaneš pa nam za vedno v spominu v naših srcih. Lahka naj Ti bude ameriška zemlja.

Zalujotični ostali: Justina, soproga, Julka in Mima, hčerke, ter dva brata, ena sestra, en bratranec in ena sestrična tukaj v Ameriki; mati in dve sestri v stari domovini. 516 Linden Ave., Johnstown, Pa.

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.

ima v zalogi sledeče knjige:

- AMERIŠKI SLOVENCI—izvrstna krasna knjiga, vsega 632 strani, trdo vezana, vredna svoje cene, stane .\$.50
Slovensko-Angliška Slovnica—zelo poučna in lahko razumljiva knjiga za učenje angleščine, s dodatkom raznih koristnih informacij, stane samo.....\$2.00
Zakon Biogenetije—tolmači naravne zakone in splošni razvoj, knjiga iz katere zamorete črpati mnogo naukov za telesno in duševno dobro.....\$1.50
Pater Malaventura—V Kabaretu—zanimiva povest iz življenja ameriških frančiškanov, in doživljaj rojaka, izvrstno spopolnjena s slikami.....\$1.50
Zajedalc—resnična povest in prava ilustracija dolejši skritega dela življenja slovenskih delavcev v Ameriki.....\$1.75
Jimmie Higgins—krasna povest, ki jo je spisal sloviti ameriški pisatelj Upton Sinclair, poslovenil pa Ivan Molek.....\$1.00
Zapisnik 8. redne konvencije S. N. P. J., 262 strani mehko vezana, stane samo.....50c
"Herbenica"—drama v treh dejanjih s prologom in epilogom—mehko vezana, stane samo.....25c
"Informator"—knjižica z vsami potrebnimi podatki o S. N. P. J.—zelo priporočljiva za člane—stane samo.....20c

Pišite ponje na:

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J. 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Cene zmerne, unijsko delo prve vrste. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY 2657-59 So. Lawndale Avenue CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELO TUDI VSA UST MENA POJASNILA

Ivan Sergijevič Turgenjev:

NESREČNICA

Poslovenil I. P.

(Dolga.)

"To je ..." izpregovoril je z nova — "glavo imate vročo! Pa premislite in prevdrite, v čem obstoji vaša korist, in kje jo morate iakati. Daleč vam ni treba hoditi ... Saj je pred rokami ... Kaj, ko bi jaz. Kakor oče in gospodar moram strogo postopati ... To je moja dolžnost. Da, jaz sem ob enem tudi človek, in vi to tudi veste. Pa jaz sem praktičen človek, tedaj nikakih takih nemarnosti trpeti ne morem; nake neumne nadeje si morate izbiti iz glave; kaj pa imate od njih? Jaz ne govorim več o nepravnosti vašega postopka ... To morate razumeti sami, kadar dobro premislite. A jaz se nočem bahati, še omenil ne bi, kaj sem storil za vas; jaz sem vselej bil in sem še zdaj pripravljen skrbeti in truditi se za vaše blagostanje, vas popolnoma prekrbeti, ker znam centi vas, vašo nadarjenost in vaš um ... (Tu se je Semen Matvejič lahko nagnil k meni ... Vi imate take oči, da moram priznati ... čeprav sem starec, da jih popolnoma ravnodušno ne morem gledati ... jaz vem, da je to težko, v istini težko.

Mraz me je pretresel pri teh njegovih besedah. Svojim usedom nisem verovala. Prvi trenutek se mi je zdelo, da je hotel kupiti Semen Matvejič moje odresenje od Mihaela, dati mi odstopnino ... Pa te besede! Moje oči so se privadile temi in mogla sem razločiti obraz Semena Matvejiča. Smejal se je ta starec in hodil je z majhnimi koraki pred menoj gori in doli.

"No, kaj je?" je vprašal nazadnje, "ali vam ni všeč moja ponudba?"

"Ponudba?" sem ponovila, kajti jaz nisem ničesar razumela.

Semen Matvejič se je zasmel ... v istini zasmel se je s svojim zopernim lisčjim smehom. — "Seveda! Ve mlade deklice ..." je popravil ... "deve ... ve samo o mladih sanjate! Brez ljubezni ve živeti ne morete! Seveda! Kaj se hoče! Mladost je nora! Ali mari samo mladi ljudje umejo ljubiti? ... Mnogokateremu starcu srce še topleje bije, in kadar se starec zaljubi, je stanovitven — kakor skala! To je za veke! Kar pa ti mladici, ki so sami veterjnaki! Da, da; starcev bi res ne smeli zametavati! Oni morejo mnogo storiti, jako mnogo! Samo ravnati je z njimi treba, znati! Da ... da! In tudi laskati se starci znajo; hi-hi-hi ... — Semen Matvejič se je zopet zasmel.—Da, dovolite ... Vašo roko ... za poskus ... samo ... za poskus ...

Poskočila sem s stola in z vso silo butila sem ga v prsi. On se je spodtaknil, zagnal je nekaj hripav, prestrašen glas, malo je manjkalo, da ni pal. Človeški jezik nima besedi, da bi povedala, kako se mi je zdel gnjusen in podel. Ves strah me je minil.

"Proč od mene, nesramni starec," izvilo se mi je iz prsi — proč, gospod Koltovski, stari plemenitnik! Tudi v meni pretaka se vaša kri, kri Koltovskih in jaz proklinjam dan in uro, ko je pretakati začela!

"Kaj? ... Kaj govoriš? ... Kaj," jecljal je Semen Matvejič. — Ti si usojal ... ta trenutek, ko sem te dobil ... ko si šla k Mihaelu ... a? a? a?

Pa jaz se nisem mogla ustaviti. ... Nekaj neprizanesljivega in obupajočega vzbudilo se je v meni.

"In vi, brat ... vašega brata, vi ste se predznili ... Za koga ste me imeli? Ali ste tako slepi, da niste zapazili nevolje, katero vzbujate v meni? ... — Vi ste se predznili nadlegovati mene s tako pcnudbo! Pustite me brž, ta trenutek.

In jaz sem se bližala vratom. — "A, tako je? Tako govorite! Jecljal je Semen Matvejič, pa ni se upal bližati se meni... — Čakaj! Gospod Ratč, Ivan Demjančič! pridite hitro semkaj.

Nasprotno duri bilardne sobe so se odprle, in prišel je moj oči in gorečo svečo v vsaki roki. Osvetljen od dveh strani se je smehljaj ta okrogli in rdeči obraz od zadostnega maščevanja z robskim veseljem, da se mu je tako posrečilo ... Oh, te grde bele oči! še vedno jih vidim pred seboj.

"Blagovolite brzo odpeljati to deklico," vzkliknil je Semen Matvejič in zapovedljivo pokazal je na mene s tresočo se roko. — Odpeljite jo domov in zaprite jo ... da se ne bo mogla nikamor ganiti in da še muha ne pride do nje! Ti mi jamčiš za njo a svojo glavo.

"Gospod Ratč je postavil svečnik na bilard, poklonil se je do pasa Semenu Matvejiču, in se hudobno smejoč bližal k meni. Maček menda gre tako na miš, ki se nima nikamor skriti. Jaz sem vedela, da je ta človek bil v stanu ... pribiti me. Zatrepetala sem; da o sramota! trepetala sem.

"No, gospodična, je rekel gospod Ratč. — blagovolite, pojdiva!

"Prišel me je počasi nad komolcem. Vedel je, da se mu ne bom ustavljala. Jaz sem stopila naprej k durim; ta trenutek bila mi je edina misel, kako bi se poprej iznebila navzočnosti Semena Matvejiča.

"Pa grdi starec je akočil za nama in Ratč me je ustavil in me obrnil proti svojemu zapovedniku.

"A! je zakričal ta in požugal s pestjo — a! jaz sem brat ... mojega brata! Vezl kri vi? a? A bratranec bi pa vzela? tako? a? Odpelji jo ti! obrnil se je k mojemu očimu. — In zapomni si: dobro pazi! za najmanjše občevanje z njo — ne bo dostojne kazni ... Odpelji jo.

"Gospod Ratč me je pripeljal v mojo sobo. Ko sva šla po dvorišču, ni ničesar izpregovoril z menoj. Zapri je Aluzije, in duri tudi, odhajajoč se mi je poklonil do pasa, kakor Semenu Matvejiču in rekel je zmagovalno hohotojoč se: "Lahko noč, carevna, Melitrisa. — Nisi vjela Mitrofana — cesarjeviča. Skoda! Misel ni bila baš neumna! Pa vprivednjič si zapomni, da dopisovanje ni varno! Ha-ha-ha! Kako se je izvrstno izšlo!" Odšel je, pa na enkrat je zopet pokazal glavo izza duri: "Kaj? Ali vidite, da nisem pozabil? Ali sem držal besedo? Ho-ho!" Ključ je zaroljal v ključavnici. Jaz sem se svobodno oddahnila. Balaj sem se prej, da bi mi ne zvezal rok ... Hitro sem odparala vrstico od ponočne suknje, naredila sem pentljo in hotela sem jo deti na vrat, pa hitro sem jo zopet vrgla proč. "Nečem vam napraviti tega veselja," sem rekla glasno. "In res bilo bi to neumno? Ali jaz smem razpolagati s svojim življenjem brez vednosti Mihaela, kateremu sem ga odala? Ne, moji vragi! Ne! Zdaj še niste zmaga-lli! On me bo rešil in iztrgal iz tega pekla.

"Pa zdaj sem se spomnila, da je tudi on zaprt, kakor jaz — in vrgla sem se z obrazom na postelj ... zajokala sem ... Samo misel, da stoji moj mučitelj morda pri durih ter posluša in se veseli mojega plakanja, me je prisilila, da sem ustavila solze ...

(Dolga prehodna) II. 1. 1927